

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i Don Juan I-II

Citation: Kierkegaard, Søren: "En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i Don Juan I-II", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 14*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 , s. 15147. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-dj-txt-shoot-id943a8287-d322-4170-b53e-e81f55c3db6b.pdf> (tilgået 03. august 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i Don Juan (Sluttet.)

Nu til Don Juan. Sætter Sangeren her Phantasi til Stemmen og bruger dette Foredrag til et saadant Accompagnement, hvad saa? Saa bliver Situationen en Forførelses-Situation; maaskee, men ikke i en Opera; derimod i et Drama, hvor en Forfører ikke synger *til* Pigen, men *for* Pigen, at han ad denne Vei kan hjælpe hende ud i Phantasi. Jeg skal skizzere en saadan Situation. Det bliver ingen Bondepige, men en Donna, en udviklet Pige med betydelige Forudsætninger. Forføreren har Stemme, han veed at sætte Phantasi til. Saa synger han stundom for hende, hvad hun gjerne gider høre. Saa vælger han en Dag ved et Tilfælde, saa siges der, dette Numer af Don Juan. Han foredrager det med al Phantasi-Beaandelse. Han seer naturligvis ikke paa hende, ikke et Blik, ikke en Attraa, saa er Alt tabt. Han seer hen for sig, og Stemmen dæmrer hen i Stemning og Phantasi-Forlokkelse. Saa hører Donnaen, tryk som hun er, og da hun veed, at han ikke synger *til* hende, at det ikke angaaer hende, saa giver hun sig hen i Sværmeriet, og da de antages at være lige i Kraft, maatte Forføreren skaffe det første Stevnemøde i Phantasi og i Phantasi-Anskuelsens og Anelsens forflygtigede Ansigt til Ansigt. Skal dette fremstilles, saa bliver det ikke væsenligen en Opera, men Overgangen dannes fra denne Situation til Forførelsens reflecterede Virkelighed i Dramaet eller Fortællingen.

Hvis nu Hr. Hansens Opgave var i et Drama at constituere denne Situation, saa var hans Foredrag omnibus numeris absoluta, og Enhver, der har Sands for saadanne Observationer vil vist ikke negte, at det frapperer at høre et saa ypperligt Foredrag. Rølig, insinuant i Stemmen, længsfuld og drømmende, dog tydelig i Udtrykket, articulerende hvert Bogstav, saa Intet er spildt eller gaaer tilspilde, frembringer han en sjelden Virkning. Men naar det er i en Opera, og det er her, Slaget skal slaas, saa er det ypperlige Foredrag ikke paa sin rette Plads, ikke et Guldæble i en Sølvskaal. Don Juan er ingen kjælen Citharspiller, eiheller en Forfører, som i første Anløb bruger en saadan Maske. Vil man tage et andet Sted af Operaen, Guitarre-Arien f. Ex. eller Don Juans Indblanden i Elvira's første Parti, poverina, poverina, saa vil jeg, dvælende ved det Sidste, sige, her skal hint Foredrag bruges. Væsenligen angaaer dette Udbrud Ingen, det er Don Juan, der staaer og ligesom grunder i sig selv og anticiperer Nydelse. Derfor skal der sættes Phantasi til Stemmen, og det Ironiske maa ikke fremkomme ved Don Juans Reflexion over Forholdet, men være for Tilskueren, der forstaaer Don Juan. Skuespilleren bør ogsaa derfor passe paa at være i Ro til det Øieblik, medens det ellers er rigtigt, at han under Arien gaaer i en vis Spænding frem og tilbage. Men fremfor Alt maa han ikke komme frem, idet han synger disse Ord, thi Elvira skal jo ikke høre dem. Han skal heller ikke synge dem til Leporello som det Øvrige under Arien. Væsenligen betyde de blot, at Don Juan er i Humeur. Den mageløse Virkning i Situationen maa ikke resultere af Don Juans Reflexion eller Overskuen, men er at søge i Totalvirkningen, hvad en Forfatter har paavist.

I Duetten med Zerline synger Don Juan til Zerline. Det er *Don Juan*, og Zerline er en allerkjæreste lille Bondepige. I Forhold til hin Donna i den fingerede Situation var det en Nødvendighed at begynde saaledes, fordi det ikke gik an strax at attraae. Derfor begyndtes der i et uskyldigt Drømmeri, og det gjelder i Forhold til al Forførelse: en for tidlig Nedkomst, saa er Alt tabt. Fordi Zerline nu er Bondepige, deraf følger ikke, at Don Juan skulde begynde med Labansstreger; det gjør Don Juan aldrig. Ureflekteret, men som Naturmagt, har han altid Anstand og Gratie. Recitativerne før Duetten ere endog i god Forstand smægtende. Det er ganske rigtigt, fordi Don Juan er uden Reflexion; og at opfatte en Bondepige i en saadan vid Phantasi-Anskuelse i en idealiserende Surtout, naar man som Don Juan er sikker paa, at hun midlertidigt har nok at gjøre med at see og beundre den skønne Mand, er ypperligt til at gjøre hende forstumlet i Hovedet. En rask Fyr i Haandgribeligheder vilde for hurtigt blive forstaaet af Zerline og gjøre hende opmærksom, thi i al sin Naivitet er Zerline ærbar og forstaaer ikke Spøg; men dette forstaaer hun slet ikke. Imidlertid vil man derhos og som en absolut vigtig Commentar til Texten see Don Juans Overlegenhed, see ham fange Fluer med Slikkeri, see, at han har Ret i en vis Forstand, naar han siger til Elvira: »det var kun en Spøg«. Denne Replik er ikke ondskabsfuld heller ei ironisk, den er umiddelbar; Don Juan anseer Elvira som for mægtig til at afficerer af et lille Forhold til en lille Zerline: hun den Forførte κατ' ἐξοχην og Zerline! Det er let nok at give Don Juan lidt Reflexion, i Operaen er det netop Konsten at holde den borte, for at Don Juan ikke med lidt Reflexion skal blive en maadelig Figur og Operaen mislykket i Constructionen. Skuespilleren skal nu ved Holdning, Mine, Gestus, Repræsentation, ved hele Skikkelsens Fulgdyldighed betrygge Overlegenheden.

Saa begynder Duetten. Accompagnementets drømmende Almindelighed (paa Grund af at Musikken er et universelle Medium) vil man have tydeliggjort hørlig i Don Juans Application, i hvilken han griber Zerline, i sin og Accompagnementets Naturmagt. Som han da staaer allerbedst og seer hende ør, og seer, at hendes Ikke-Villen er en illusorisk Hengivelse, saa samler hele hans Overlegenhed sig i en næsten befalende Almagt. Det er Naturkraftens Selvfølelse. Accompagnementet til det første: »vær min«, er derfor ikke indyndende, men energisk og afgjørende. Nu giver hun sig hen. Don Juan gjør det naturligvis ikke saaledes. Her maa man atter see hans Overlegenhed. I Forhold til Anna, Elvira og Saadanne er det ikke utænkeligt, at Don Juan i det Øieblik, han har seiret, nyder Lysten saa stærkt, at det er, som var han en Elsker, der giver lige saa Meget,

som han tager, saa han først i næste Øieblik er en Forfører. Men Zerline indtages og serveres paa en anden Maade. Her er Spøgen netop Nydelsen, og Don Juan umiddelbart, rent musicalsk i sit Element. Zerline er ham ikke noget Ringere end enhver anden Qvinde, men noget Andet end Elvira eller Anna, og da og paa sin Vis ham ligesaa attraaværdig og beskæftiger ham væsenligen lige saa meget. Derfor, at jeg skal gjentage, maa Zerline holdes saaledes, at hun, naar hun sees og høres i Forhold til Don Juan, hos den gode Tilskuer frembringer en vis Oprømthed, fordi han forgjæves vil bruge den alvorlige Kategori mod hende, og at hun, naar hun sees i Forhold til Mazetto, aflokker et Smil, fordi Zerline væsenligen hverken er forført eller frelst, men bestandigt i Vinden.

Maaskee mener Een og Anden, Adskillige, endog de Fleste, at Dette hele er en Ubetydelighed, som man jo ogsaa næsten aldrig seer Zerline gjort til Gjenstand for æsthetisk Opfattelse. Jeg er selv tilbøielig til at ansee det for en Ubetydelighed, og føler mig derfor forpligtet til at bede Hr. Hansen om Undskyldning, forsaavidt han ved at see sit Navn nævnet, maaskee gjør sig den Uleilighed at læse det Skrevne, og »Fædrelandet« om Tilgivelse, at jeg besynderligt nok besværer med et saadant Bidrag, hvis Feil netop er, at det ikke er svært nok. Hr. Hansen kan sagtens tilgive mig. Hvilken Lykke, naar man har Lyst og har gjort sit Valg i Livet, da at have netop den Syngestemme, som han har, hvilken Lykke, naar man har Lyst og har valgt sin Stilling, da som Skuespiller at have saa mange gode Forudsætninger, som han virkelig har. Naar man har saa Meget givet, og Noget deraf ogsaa erhvervet, kunde man sagtens ødsle lidt Øvelses-Tid paa sin Gang og Holdning. Sandeligen jeg skulde ikke troe, at mine Ben eller min Gang stod i noget Forhold til min Opfattelse af den uddeligste Opera; jeg skulde snart faae andre Ben at gaae paa.

A.